

TEORIA LITERATURY

SPIS LEKTUR DLA STUDENTÓW I ROKU POLONISTYKI DWULETNIICH STUDIÓW UZUPEŁNIAJĄCYCH MAGISTERSKICH (SPECJALNOŚĆ NAUCZYCIELSKA) ORAZ III ROKU POLONISTYKI PIĘCIOLETNIICH STUDIÓW MAGISTERSKICH (SPECJALNOŚĆ EDYTORSTWO) W ROKU AKADEMICKIM 2006/2007

Opiekun kursu: dr hab. Anna Burzyńska

- I** Lektury z działu „**opracowania**” mają charakter pomocniczy i **nie są obowiązkowe** (z wyjątkiem przypadków, kiedy prowadzący konwersatorium uzna którąś z nich za konieczną do uzyskania pełniejszego obrazu danego nurtu).
- II** Lektury z działu „**kompedia teoretycznoliterackie**” mają również charakter pomocniczy. **Skróty** w adresach bibliograficznych rozwiązane są na końcu, w części pt. Kompedia teoretycznoliterackie.
- III** Zagadnienia, problemy i terminy umieszczone w **ramkach** na początku każdego działu zostaną omówione na wykładach i należy je traktować jako pomoc podczas utrwalania materiału.

I. FENOMENOLOGIA

Fenomenologia w filozofii i w wiedzy o literaturze – Główne wątki Ingardenowskiej teorii literatury (sposób istnienia i budowa dzieła literackiego, specyfika literatury, poznawanie dzieła literackiego, teoria lektury) – Konsekwencje fenomenologii w wiedzy o literaturze – Inne nurty fenomenologiczne: Szkoła Genewska i niemiecka „estetyka recepcji”.

Lektura obowiązkowa:

R. Ingarden, *Z teorii dzieła literackiego*, (w:) *TL* lub (w:) *PTL(I)*.

Lektury uzupełniające:

E. Husserl, *Idea fenomenologii, wykład III i IV*, (w:) tegoż, *Idea fenomenologii. Pięć wykładów*, Warszawa 1990, s. 53-77.

G. Bachelard, *Fenomenologia obrazu poetyckiego*, (w:) tegoż, *Wyobrażenia poetycka. Wybór pism*, wyboru dokonał H. Chudak, Warszawa 1975, s. 359-397.

G. Poulet, *Fenomenologia świadomości krytycznej*, (w:) *Archiwum Thumaczeń. Z teorii literatury i metodologii badań literackich*, z. IV, Lublin 1980.

W. Iser, *Apelacyjna struktura tekstów*, (w:) *TL* lub (w:) *WTBL*, t. IV, cz. 1.

Opracowania:

Słownik pojęć filozoficznych Romana Ingardena, red. A. J. Nowak, L. Sosnowski, Kraków 2001.

K. Bartoszyński, *Teoria miejsc niedookreślenia na tle Ingardenowskiego systemu filozoficznego*, (w:) *Wypowiedź literacka a wypowiedź filozoficzna*, pod red. M. Głowińskiego, J. Sławińskiego, Wrocław 1982.

D. Ulicka, *Ingardenowska filozofia literatury a neoidealizm. (1. Czym jest literatura? Czym nie jest literatura? Jak poznajemy dzieło literackie?)*, (w:) tejże, *Ingardenowska filozofia literatury*, Warszawa 1992.

II. PSYCHOANALIZA

Główne wątki teorii Freuda (teoria aparatu psychicznego, psychoanaliza, wyparcie, stłumienie i sublimacja, teoria popędów, teoria narcyzmu, teoria kompleksów) – Analiza marzeń sennych Freuda i interpretacja literatury – Teoria procesu twórczego na gruncie freudyzmu – Znaczenie teorii Freuda dla wiedzy o literaturze – Główne wątki teorii C. G. Junga (nieświadomość zbiorowa, „typy psychologiczne”, archetypy i symbole archetypiczne, „gnoza kulturowa” – Inspiracje Jungowskie w wiedzy o literaturze – Jacques Lacan i reinterpretacja myśli Freuda (koncepcja języka i retoryki nieświadomości, porządek symboliczny, rzeczywisty i wyobrażony, literatura i trauma) – H. Bloom i psychoanalityczna teoria wpływów – Główne nurty psychoanalizy literackiej.

Lektury obowiązkowe:

S. Freud, *Objaśnianie marzeń sennych*, (w:) TL.

J. Lacan, *Tuché i automaton*, (w:) TL.

Lektury uzupełniające:

S. Freud, *Pisarz a fantazjowanie*, (w:) TBL, t. II, cz. 1.

S. Freud, *Niektóre typy charakterów pracy psychoanalitycznej*, „Dialog” 1989/4.

S. Freud, *Kultura jako źródło cierpień*, (w:) tegoż, *Człowiek, religia. Kultura*, Warszawa 1967.

S. Freud, *Niesamowite*, (w:) tegoż, *Pisma psychologiczne*, Warszawa 1997.

C. G. Jung, *Problem typu w sztuce poetyckiej*, (w:) tegoż, *Rebis czyli kamień filozofów*, Warszawa 1989.

C. G. Jung, *Jaźń*, (w:) tegoż, *Archetypy i symbole. Pisma wybrane*, Warszawa 1976, s. 102-118.

J. Lacan, *Symbol i mowa jako struktura i granica pola psychoanalitycznego*, (w:) tegoż, *Funkcja i pole mówienia i mowy w psychoanalizie*, Warszawa 1996, s. 55-84.

H. Bloom, *Lęk przed wpływem. Teoria poezji*, (w:) WTBL, t. IV-2.

Opracowania:

J. Laplanche i J. -B. Pontalis, *Słownik psychoanalizy*, Warszawa 1996.

O. Rank, H. Sachs, *Znaczenie psychoanalizy dla nauk humanistycznych*, (w:) TBL, t. II, cz. 1.

P. Dybel, „Z powrotem do Freuda!”, czyli psychoanaliza według Jacques’a Lacana, (w:) tegoż, *Urwane ścieżki. Przybyszewski – Freud – Lacan*, Kraków 2000.

G. Hartman, *Freud versus interpretator*, (w:) DBL.

III. FORMALIZM

A. FORMALIZM ROSYJSKI

Powstanie rosyjskiej szkoły formalnej: Opojaz i Moskiewskie Koło Lingwistyczne. Formaliści i futuryści – Język praktyczny i język poetycki – Kluczowe terminy (chwyt, uniezwyklenie, dezautomatyzacja, autoteliczność i autoprezentacja, percepcja, mowa poetycka-mowa prozaiczna) – Formalistyczna teoria prozy (fabuła i sjużet, motywacja, skaz, „obraz autora”) – Zaczątki koncepcji ewolucji literackiej (Szkłowski, Tynianow) – Kontekstualizacja formy dzieła (Tynianow, Propp) – Fabuła utworu i jej kulturowy paradygmat (Propp).

Lektura obowiązkowa:

W. Szkłowski, *Sztuka jako chwyt*, (w:) TL lub (w:) TBL, t. II, cz. 3.

Lektury uzupełniające:

W. Szkłowski, *Wskreszenie słowa*, (w:) *Rosyjska szkoła stylistyki (Antologia)*, Warszawa 1970.

W. Szkłowski, *Jak jest zrobiony „Don Kichote”*, (w:) SI.

B. Ejchenbaum, *Jak jest zrobiony „Płaszcz” Gogola*, (w:) *Rosyjska szkoła stylistyki (Antologia)*, Warszawa 1970.

B.W. Tomaszewski, *Tematyka. Tematyczna budowa*, (w:) TL.
J. Tynianow, *Fakt literacki*, (w:) tegoż, *Fakt literacki*, Warszawa 1978.

Opracowania:

B. Ejchenbaum, *Teoria „metody formalnej”*, (w:) TBL, t. II, cz. 3
M. R. Mayenowa, *Rosyjskie propozycje teoretyczne w zakresie form poetyckich (1916-1930)*, (w:) *Rosyjska szkoła stylistyki (Antologia)*, Warszawa 1970.

B. FORMALIZM AMERYKAŃSKI

Koncepcje T.S. Eliota i I. A. Richardsa – źródła amerykańskiej „Nowej Krytyki” – Szkoła „Nowej Krytyki” – Idea *close reading* – Najważniejsze pojęcia i terminy: tekstura, jedność organiczna, błąd afektywności, błąd intencji, ironia.

Lektura obowiązkowa (jeden tekst do wyboru):

C. Brooks, *Herezja parafrazy*, (w:) TL.
W. K. Winstatt jr i M. C. Beardsley, *Błąd intencji*, (w:) TL.

Lektury uzupełniające:

W. Empson, *Siedem typów wieloznaczności*, (w:) TBL, t. II, cz. 2.
W. Empson, „Ogród” Marwella. *Doskonała prostota osiągnięta przez rozwiązywanie sprzeczności*, (w:) SI.
W. K. Winstatt jr i M. C. Beardsley, *Złudzenie oddziaływania emocjonalnego*, (w:) *Nowa krytyka. Antologia*, wstęp i opracowanie Z. Łapiński, Warszawa 1983.
T. S. Eliot, *Tradycja i talent indywidualny*, (w:) TBL, t. II, cz. 2.
I. A. Richards, *Podstawy krytyki literackiej*, (w:) TBL, t. II, cz. 2.
J. Crowe Ransom, *Krytyka jako czysta spekulacja*, (w:) *Nowa Krytyka. Antologia*, wstęp i opracowanie Z. Łapiński, Warszawa 1983.

IV. TEORIA MICHAŁA BACHTINA

Teoria Bachtina wobec innych koncepcji teoretycznych (fenomenologii, formalizmu, poetyki strukturalnej) – Słowo i dialog – Hermeneutyczne aspekty teorii Bachtina – Powieść i inne gatunki – Powieść polifoniczna i monofoniczna – Gatunki mowy – Teoria tekstu – Od koncepcji Bachtina do teorii intertekstualności.

Lektura obowiązkowa:

M. Bachtin, *Słowo w poezji i słowo w powieści*, (w:) tegoż, *Problemy literatury i estetyki*, Warszawa 1982 lub (w:) TL.

Lektury uzupełniające:

M. Bachtin, *Problem gatunków mowy, I: Sformułowanie problemu i określenie gatunków mowy*, (w:) tegoż, *Estetyka twórczości słownej*, Warszawa 1986 lub (w:) TL.
M. Bachtin, *Typy słowa prozatorskiego*, (w:) tegoż, *Problemy poetyki Dostojewskiego*, Warszawa 1970.
M. Bachtin, *Problem tekstu*, „Pamiętnik Literacki” 1977, z. 2 lub (w:) tegoż, *Estetyka twórczości słownej*, Warszawa 1986.
M. Bachtin, *Typy słowa prozatorskiego*, (w:) tegoż, *Problemy poetyki Dostojewskiego*, Warszawa 1970, s. 275-309.

Opracowania:

J. Kristeva, *Słowo, dialog i powieść*, (w:) *Bachtin. Dialog. Język i Literatura*, pod red. E. Czuplejowicza, E. Kasperskiego, Warszawa 1983.

V. STRUKTURALIZM

A. POETYKA STRUKTURALNA

Doktryna de Saussure'a jako podłoże strukturalizmu – Wkład Praskiej Szkoły Strukturalnej w rozwój poetyki – Teoria J. Mukařovskiego (pojęcie języków (stylów) funkcjonalnych, funkcja poetycka, model komunikacji językowej i literackiej, poziomy struktury języka poetyckiego, wprowadzenie do semantyki poetyckiej) – Teoria R. Jakobsona (rozwięnięcie modelu komunikacji językowej i literackiej, funkcja poetycka, metafora i metonimia jako „skłonności językowe”) – T. Todorov i jego koncepcja poetyki.

Lektura obowiązkowa:

J. Mukařovský, *O strukturalizmie*, (w:) *Wśród znaków i struktur*, wybór, redakcja i słowo wstępne J. Sławińskiego, Warszawa 1970.

Lektury uzupełniające:

- F. de Saussure, *Kurs językoznawstwa ogólnego*, Warszawa 1991, s.33-50, s. 89-94.
J. Mukařovski, *O języku poetyckim*, (w:) *Praska Szkoła Strukturalna*, pod red. M. R. Mayenowej, W. Górnego, Warszawa 1966.
J. Mukařovski, *Dwa studia o nazywaniu poetyckim*, (w:) tegoż, *Wśród znaków i struktur*, wybór, redakcja i słowo wstępne J. Sławińskiego, Warszawa 1970.
R. Jakobson, C. Levi-Strauss, „Koty” *Baudelaire'a*, (w:) *SI*.
R. Jakobson, *Poezja gramatyki i gramatyka poezji*, (w:) tegoż, *W poszukiwaniu istoty języka. Wybór pism*, pod red. M. R. Mayenowej, T II, Warszawa 1989.
R. Jakobson, *Poetyka w świetle językoznawstwa*, (w:) *TL* lub (w:) *WTBL* lub (w:) tegoż, *W poszukiwaniu istoty języka*, T. II.
R. Jakobson, *Dwa aspekty języka i dwa typy zakłóceń afatycznych*, (w:) tegoż, *W poszukiwaniu istoty języka*. T I.
T. Todorov, *Definicja poetyki*, (w:) tegoż, *Poetyka*, Warszawa 1984, s. 7-20.

Opracowania:

- M. R. Mayenowa, *Analiza doktryny stylistycznej Praskiego Koła*, (w:) *Praska szkoła strukturalna w latach 1926-1948. Wybór materiałów*, Warszawa 1966.
J. Sławiński, *Jan Mukařovsky: program estetyki strukturalnej*, (w:) J. Mukařovski, *Wśród znaków i struktur*, Warszawa 1970.

B. SEMIOTYKA/SEMIOLOGIA STRUKTURALNA

Semiotyka: tradycja i terażniejszość – Modele znaku i teorie znaczenia – Semioologia strukturalna w badaniach literackich – Semioologia generatywna i funkcjonalna – Szkoła Tartuska i jej znaczenie dla wiedzy o literaturze – Teoria J. Lotmana (kategoria tekstu, tekst wśród kodów kultury, tekst jako wypowiedź i złożony znak oraz jako model rzeczywistości. Pojęcie „wtórnych systemów modelujących”).

Lektura obowiązkowa:

U. Eco, *Tryb symboliczny*, (w:) *TL*.

Lektury uzupełniające:

- R. Barthes, *Mit dzisiaj (od Mit jest słowem do Mit jako język skradziony)*, (w:) tegoż, *Mitologie*, Warszawa 2000.
E. Benveniste, *Semioologia języka*, (w:) *Znak. Styl. Konwencja*, red. M. Głowiński, Warszawa 1977.
U. Eco, *Świat sensu*, (w:) tegoż, *Nieobecna struktura*, Warszawa 1996, s. 51-78.
J. Lotman, *Problem znaczenia w tekście artystycznym*, (w:) tegoż, *Struktura tekstu artystycznego*, Warszawa 1984 lub (w:) *TL* lub (w:) *STL (I)*.
J. Lotman, *Pojęcie tekstu, Tekst i pozatekstowe struktury artystyczne*, (w:) tegoż, *Struktura tekstu artystycznego*, Warszawa 1984.

Opracowania:

- T. Hawkes, *Strukturalizm i semiotyka* (rozdz. III), Warszawa 1988.
H. Markiewicz, *Literatura w ujęciu semiotycznym. (Na marginesie prac Jurija Łotmana)*, (w:) tegoż, *Przekroje i zbliżenia dawne i nowe*, Warszawa 1976 lub (w:) *Prace wybrane*, t. V, Kraków 1997.

C. NARRATOLOGIA

Francuskie propozycje semiologii strukturalnej – Znaczenie Morfologii bajki W. Proppa – Inspiracje etnologii strukturalnej Lévi-Straussa – Manifest narratologiczny 1966 (Barthes, Todorov, Greimas, Bremond) – Wpływy gramatyki transformacyjno-generatywnej Chomskiego – Gramatyki dyskursu (Greimas, Barthes) – Próby konstruowania „gramatyk tekstowych” – Analiza strukturalna opowiadania (Barthes) – Semantyka ogólna (Greimas).

Lektura obowiązkowa:

- R. Barthes, *Wstęp do analizy strukturalnej opowiadań*, „Pamiętnik Literacki” 1968, z. 4 lub (w:) *TL* lub (w:) *STL*.

Lektury uzupełniające:

- V. Propp, *Morfologia bajki (przeł. skrócony)*, „Pamiętnik Literacki” 1968, z. 4.
C. Lévi-Strauss, *Analiza morfologiczna bajki rosyjskiej*, „Pamiętnik Literacki” 1968, z. 4.
C. Lévi-Strauss, *Struktura mitów*, „Pamiętnik Literacki” 1968, z. 4. lub (w:) tegoż, *Antropologia strukturalna*, Warszawa 1970
C. Lévi-Strauss, *Analiza strukturalna w językoznawstwie i antropologii*, (w:) tegoż, *Antropologia strukturalna*, Warszawa 2001.
U. Eco, *Struktury narracyjne u Fleminga*, (w:) tegoż, *Superman w literaturze masowej*, Warszawa 1996.

Opracowania:

- K. Falicka, *Przydatność francuskich propozycji semiotycznych do interpretacji utworów fabularnych*, (w:) *Semiotyczne olśnienia*, red. A. Grzegorzczak, Poznań 1997.
K. Rosner, *Semiotyczne próby konstruowania gramatyk tekstowych: A.J. Greimas, C. Bremond i inni*, (w:) *Semiotyczne olśnienia*, red. A. Grzegorzczak, Poznań 1997.

VI. POSTSTRUKTURALIZM

Kryzys totalizmu strukturalistycznego i „mocnej” teorii – Baltimore 1966 – R. Barthes: między strukturalizmem i poststrukturalizmem (nauka – literatura; dzieło – tekst; analiza strukturalna – analiza tekstualna; autor – czytelnik; prawda – przyjemność) – J. Derrida (krytyka koncepcji de Saussure’a i Lévi-Straussa, kategorie struktury, znaku i gry w dyskursie humanistyki, wczesna dekonstrukcja jako „lektura krytyczna”) – M. Foucault i analiza dyskursu (relacja wiedza – władza, polityczny wymiar poststrukturalizmu, „mowa wykluczonych”) – J. Kristeva (tekst literacki jako „produkt” i jako „praktyka produkcji” sensu, teoria języka poetyckiego, reinterpretacja psychoanalizy J. Lacana) – Poststrukturalizm „właściwy” i post-poststrukturalizm.

Lektury obowiązkowe:

- R. Barthes, *Śmierć autora*, „Teksty Drugie” 1999, nr 1-2 lub (w:) *TL*.
R. Barthes, *S/Z*, Warszawa 1999, rozdz. I-XI, s. 37-57 lub (w:) *TL*.

Lektury uzupełniające:

- J. Derrida, *Struktura znak i gra w dyskursie nauk humanistycznych*, (w:) *WTBL*, IV-2.
R. Barthes, *Od dzieła do tekstu*, „Teksty Drugie” 1998, nr 6.
R. Barthes, *Analiza tekstualna opowiadania Edgara Poeego*, (w:) tegoż, *Lektury*, wybrał, opracował i posłowiem opatrzył M. P. Markowski, Warszawa 2001.
M. Foucault, *Kim jest autor?*, (w:) tegoż, *Powiedziane, napisane. Szaleństwo i literatura*, wybrał i opracował

T. Komendant, Warszawa 1999.
J. Kristeva, *Ideologia dyskursu o literaturze*, (w:) *WTBL*.

Opracowania:

- W. Grajewski, *Nauka lektury według Rolanda Barthes'a, SZ czyli jak czytać*, (w:) tegoż, *Jak czytać utwory fabularne*, Warszawa 1980.
R. Nycz, *Nicowanie teorii. Uwagi o poststrukturalizmie*, (w:) tegoż, *Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Warszawa 1993, wyd. 2 – 2001.
M. P. Markowski, *Ciało, które czyta, ciało które pisze*, (w:) R. Barthes, *SZ*, Warszawa 1999.
A. Burzyńska, *Po czym rozpoznać poststrukturalizm*, „Ruch Literacki” 2002, z. 1.
A. Burzyńska, *Pomiędzy strukturalizmem a poststrukturalizmem: przypadek Rolanda Barthes'a*, „Ruch Literacki” 2001, z. 4.
A. Burzyńska, *Poststrukturalizm zdefiniowany*, „Ruch Literacki” 2003, z. 2.

VII. HERMENEUTYKA I TEORIE INTERPRETACJI

Dzieje hermeneutyki (od Starożytności do przełomu antypozytywistycznego) – Hermeneutyka filozoficzna W. Dilthey'a – Fenomenologia jako podłoże dwudziestowiecznej hermeneutyki – Filozofie hermeneutyczne (Nietzsche, Heidegger, Gadamer, Ricoeur). Filozofia hermeneutyczna i hermeneutyka literacka – Kluczowe terminy i problemy: wyjaśnianie i rozumienie; przeżycie i rozumienie (Dilthey); rozumienie jako sposób istnienia (Heidegger), prawda i metoda (Gadamer); dialektyka podmiotu i przedmiotu; „konflikt” i „dialog” jako zasada rozumienia; „koło hermeneutyczne” i „fuzja horyzontów”; przeżycie – rozumienie – wartość (Gadamer) – Pokrewieństwa i różnice między koncepcjami Gadamera i Ricoeura – Rola intertekstualności w hermeneutyce: „pole doświadczenia hermeneutycznego” a „przestrzeń intertekstualna”. Najważniejsze dwudziestowieczne spory o interpretację: konflikt hermeneutyk (Ricoeur i Nietzsche, Marks, Freud), hermeneutyka i dekonstrukcja (Gadamer – Derrida), esencjalizm i pragmatyzm (Eco – Rorty).

Lektury obowiązkowe:

H.-G. Gadamer, *Tekst i interpretacja*, (w:) *TL*.
P. Ricoeur, *O interpretacji*, (w:) *TL*.

Lektury uzupełniające:

- W. Dilthey, *Powstanie hermeneutyki* (wraz z: *Uzupełnienia z rękopisów*), (w:) tegoż, *Pisma estetyczne*, Warszawa 1982.
M. Heidegger, *Hölderlin i istota poezji*, (w:) *TBL*, t. II, cz. 2.
H.-G. Gadamer, *Koło jako struktura rozumienia*, (w:) *Wokół rozumienia. Studia i szkice z hermeneutyki*, wybór G. Sowinski, Kraków 1993.
H.-G. Gadamer, *Język jako medium doświadczenia hermeneutycznego*, (w:) tegoż, *Prawda i metoda*, Kraków 1993, s. 353-371.
H.-G. Gadamer, *Sens i zastanianie sensu w poezji Paula Celana*, (w:) tegoż, *Czy poeci umilkną?*, Bydgoszcz 1998.
P. Ricoeur, *Egzegeza i hermeneutyka*, (w:) tegoż, *Egzystencja i hermeneutyka. Rozprawy o metodzie* lub (w:) „Pamiętnik Literacki” 1980, z. 3.
P. Ricoeur, *Interpretacja a refleksja: konflikt hermeneutyczny*, „Studia Filozoficzne” 1986, nr 9.
P. Ricoeur, *Teoria interpretacji. Dyskurs i nadwyżka znaczenia, Hermeneutyczna funkcja dystansu*, (w:) tegoż, *Język, tekst, interpretacja. Wybór pism*, Warszawa 1989.
U. Eco, R. Rorty, J. Culler, Ch. Brooke-Rose, *Interpretacja i nadinterpretacja*, Kraków 1996.
U. Eco, *Czytelnik modelowy*, „Pamiętnik Literacki” 1987, z. 2 lub (w:) tegoż, *Lector in fabula*, Warszawa 1994.
E. D. Hirsch jr., *Trzy wymiary hermeneutyki*, (w:) *WTBL*, t. IV-1.

Opracowania:

- A. Bronk, *Hermeneutyka*, (w:) tegoż, *Rozumienie, dzieje, język. Filozoficzna hermeneutyka H. G. Gadamera*, Lublin 1988.
G. Scholz, *Czym jest i od kiedy istnieje „filozofia hermeneutyczna?”*, (w:) *Studia z filozofii niemieckiej*, pod red. S. Czerniaka i J. Rolewskiego, T. 1: *Hermeneutyczna tożsamość filozofii*, Toruń 1994.

- M. P. Markowski, *Nietzsche i hermeneutyka*, (w:) tegoż, *Nietzsche. Filozofia interpretacji*, Kraków 1997.
- K. Rosner, *Ricoeur a tradycja hermeneutyczna; Ewolucja stanowiska Ricoeura: od hermeneutyki symboli do hermeneutyki tekstu*, (w:) tejeż, *Hermeneutyka jako krytyka kultury. Heidegger, Gadamer, Ricoeur*, Warszawa 1991.
- K. Rosner, *Gadamerowska koncepcja doświadczenia hermeneutycznego i Gadamerowskie rozumienie języka*, (w:) tejeż, *Hermeneutyka jako krytyka kultury. Heidegger, Gadamer, Ricoeur*, Warszawa 1991.
- P. Szondi, *Wprowadzenie do hermeneutyki literackiej*, (w:) *Współczesna myśl literaturoznawcza w Republice Federalnej Niemiec. Antologia*, pod red. H. Orłowskiego, Warszawa 1986.
- R. Nycz, *Teoria interpretacji: problem pluralizmu*, (w:) tegoż, *Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Kraków 1993.
- R. Palmer, *Trzydzieści tez o interpretacji*, „Pamiętnik Literacki” 1992, z. 1.

VIII. DEKONSTRUKCJA I DEKONSTRUKCJONIZM

„Wczesna” dekonstrukcja J. Derridy (znaczenie terminu, dekonstrukcja jako krytyka metafizyki obecności, strategię dekonstruowania („wewnętrzna konfliktowość”, lektury „symptomalne”, „doświadczenie nierozstrzygalności”) – Dekonstrukcja i hermeneutyka – Dekonstrukcja i psychoanaliza – Od dekonstrukcji J. Derridy do dekonstrukcjonizmu amerykańskiego – Nowa Krytyka i Szkoła z Yale (od *close reading* do *misreading*) – P. de Man: „alegorie czytania” – J. Hillis Miller: „lektury immanentne” – B. Johnson: „różnice krytyczne” – Polityka dekonstrukcji – Etyka czytania – Literatura i lektura w filozofii J. Derridy.

Lektura obowiązkowa:

- J. Derrida, *Ta dziwna instytucja zwana literaturą. Z Jacquesem Derridą rozmawia Derek Attridge*, (w:) *DBL* (fragmenty wybrane przez prowadzącego konwersatorium).

Lektury uzupełniające:

- J. Derrida, *Przed Prawem*, (w:) *TL*.
- P. de Man, *Retoryka czasowości*. „Literatura na Świecie” 1999, nr 10-11 lub (w:) *TL*.
- P. de Man, *O czytaniu (Proust)*, (w:) tegoż, *Alegorie czytania. Język figuralny u Rousseau, Nietzschego, Rilkego i Prousta*, Kraków 2004.
- P. de Man, *Pojęcie ironii*. „Literatura na Świecie” 1999, nr 10-11.
- J. Hillis Miller, *Czytanie dokonujące odczytania*, (w:) *DBL*
- B. Johnson, *Różnica krytyczna*, (w:) *DBL*.

Opracowania:

- J. Culler, *Dekonstrukcja i jej konsekwencje dla badań naukowych*, (w:) *DBL*.
- R. Nycz, *Dekonstrukcjonizm w teorii literatury*, (w:) tegoż, *Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Warszawa 1993, wyd. II – 2001.
- R. Rorty, *Dekonstrukcja*, „Teksty Drugie” 1997 nr 3.
- M. P. Markowski, *Rekonstrukcja dekonstrukcji*, (w:) tegoż, *Efekt inskrypcji. Jacques Derrida i literatura*, Bydgoszcz 1997.
- A. Burzyńska, *Krajobraz po dekonstrukcji (cz. I: Etyka dekonstrukcji)*, „Ruch Literacki” 1995, nr 1; *Krajobraz po dekonstrukcji (cz. II)*, „Ruch Literacki” 1995, nr 2.
- A. Burzyńska, *Lekturografia. Filozofia czytania według Jacquesa Derridy*, „Pamiętnik Literacki” 2000, z. 1.

IX. TEORIA INTERTEKSTUALNOŚCI

Od Bachtina do Kristevej. – Genette i „otwieranie strukturalizmu” – Riffaterre i semantyka intertekstualna – Odmiany i poziomy intertekstualności – Intertekstualność jako konstrukcja tekstu literackiego, strategia czytania, metoda badania literatury – Intertekstualność i postmodernistyczna kondycja literatury – „Retoryka” intertekstualna: cytat, kryptocytat, „cytat struktury”, aluzja literacka – Teoria intertekstualności wobec teorii „wpływów i zależności” – Intertekstualność jako problem hermeneutyki: „przestrzeń intertekstualna” a „pole doświadczenia hermeneutycznego – Poetyka intertekstualna a poetyka historyczna – Intertekstualność i dekonstrukcjonistyczne praktyki lektury.

Lektura obowiązkowa:

G. Genette, *Palimpsesty*, (w:) *WTBL*, t. IV, cz. 2.

Lektury uzupełniające:

J. Kristeva, *Problemy strukturyzacji tekstu*, „Pamiętnik Literacki” 1991, z. 4.

S. Balbus, *Między stylami (rozdz. 3: Intertekstualność a tradycja literacka*, Kraków 1993, wyd. 2 – 1996, lub/i: *rozdz. V: Ewolucja i rewolucja intertekstualna*).

J. Culler, *Presupozycje a intertekstualność*, „Pamiętnik Literacki” 1980, z. 3.

Opracowania:

H. Markiewicz, *Odmiany intertekstualności*, (w:) tegoż, *Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa*, Warszawa 1989 lub (w:) tegoż, *Prace wybrane*, t. IV, Kraków 1996.

R. Nycz, *Intertekstualność i jej zakresy: teksty gatunki, światy*, (w:) tegoż, *Tekstowy świat. Poststrukturalizm a wiedza o literaturze*, Warszawa 1993, wyd. 2 – Kraków 2001.

R. Nycz, *Poetyka intertekstualna: tradycje i perspektywy*, (w:) *KTL*.

M. Głowiński, *O intertekstualności*, „Pamiętnik Literacki” 1980 z. 4 lub (w:) tegoż, *Prace wybrane*, t. V, Kraków 2000.

M. Pfister, *Koncepcje intertekstualności*, „Pamiętnik Literacki” 1994, z. 1.

X. PRAGMATYZM I NEOPRAGMATYZM

C.S. Peirce, W. James i J. Dewey: źródła neopragmatyzmu amerykańskiego – Pragmatyści *versus* esencjaliści – Debata „Za i przeciw teorii” (1982-1985) – Antyfundamentalizm w wiedzy o literaturze – Spór o interpretację: R. Rorty – U. Eco – S. Fish. Konsekwencje pragmatyzmu.

Lektura obowiązkowa:

R. Rorty, *Osobne światy czy osobne słowa? Konsekwencje pragmatyzmu dla badań literackich*, (w:) *TL*.

Lektury uzupełniające:

W. James, *Co znaczy pragmatyzm?*, (w:) tegoż, *Pragmatyzm*, Warszawa 1998, s. 65-81.

R. Rorty, *Kariera pragmatysty*, (w:) U. Eco, R. Rorty, J. Culler, C. Booke-Rose, *Interpretacja i nadinterpretacja*, Kraków 1996.

R. Rorty, *Przygodność języka*, (w:) tegoż, *Przygodność, ironia i solidarność*, Warszawa 1996.

S. Fish, *Konsekwencje*, (w:) tegoż, *Interpretacja, retoryka, polityka*, pod red. A. Szahaja, Kraków 2002.

S. Fish, *Literatura w czytelniku: stylistyka afektywna*, „Pamiętnik Literacki” 1983, z. 1 lub (w:) *WTBL*, t. IV, cz. 1.

S. Fish, *Retoryka*, (w:) *TL*.

Opracowania:

S. Fish, *Antyfundamentalizm, nadzieja na teorię i nauczanie kompozycji literackiej*, (w:) S. Fish, *Interpretacja, retoryka i polityka*, pod red. A. Szahaja, Kraków 2002.

A. Szahaj, *O granicach anarchizmu interpretacyjnego*, „Teksty Drugie” 1997/6.

XI. BADANIA ANTROPOLOGICZNE I KULTUROWE

Inspiracje współczesnych badań kulturowych – Konsekwencje poststrukturalizmu – Zwrot etyczny – Zwrot kulturowy – Dyskursy mniejszości (narodowych, etnicznych, rasowych) – Teoria postkolonialna – Nowy Historyzm.

Lektury obowiązkowe (dwa teksty do wyboru):

- P. Bourdieu, *Dystynkcja. Wstęp*, (w:) TL.
M. de Certeau, *Ekonomia piśmienna*, (w:) TL.
S. J. Greenblatt, *Rezonans i zachwyty*, (w:) TL.
E. Said, *Wprowadzenie*, (w:) tegoż, *Orientalizm*, Warszawa 1991, s. 23-57 lub (w:) TL.
G. C. Spivak, *Krytyka postkolonialnego rozumu. W stronę historii zanikającej współczesności*, (w:) TL.
H. White, *Tekst historiograficzny jako artefakt literacki*, (w:) TL.

Lektury uzupełniające:

- W. Barthes, *Mit dzisiaj*, (w:) tegoż, *Mitologie*, Warszawa 2000.
M. Foucault, *Panoptyzm*, (w:) tegoż, *Nadzorować i karać. Narodziny więzienia*, Warszawa 1993, s. 235- 261.
E. Said, *Świat, tekst, krytyk*, (w:) KTL.
C. Geertz, *O gatunkach złączonych*, (w:) PA.
P. Bourdieu, *Teoria obiektów kulturowych*, (w:) OM.
W. Iser, *Zmienne funkcje literatury*, (w:) OM.

Opracowania:

- A. Burzyńska, *Kulturowy zwrot teorii*, (w:) KTL.
H. Duć-Fajfer, *Etniczność a literatura*, (w:) KTL.
M. Głowiński, *Wiedza o literaturze wobec nauk o kulturze*, (w:) PwP(II).
M. P. Markowski, *Zwrot etyczny w badaniach literackich*, „Pamiętnik Literacki” 2000, z. 1.
R. Nycz, *Kulturowa natura, słaby profesjonalizm. Kilka uwag o przedmiocie poznania literackiego i statusie dyskursu literaturoznawczego*, (w:) KTL.
E. Prokop-Janiec, *Etniczność*, (w:) KTL.
D. Ulicka, *„Zwrot” etyczny w badaniach literackich*, (w:) PwP(I).

XII. FEMINIZM/GENDER/QUEER

Feminizm socjopolityczny i feminizm w wiedzy o literaturze – Feminizm rewizjonistyczny i ginokrytyka – Arachnologia Nancy K. Miller – Teoria *écriture féminine* – Postfeminizm – Feminizm korporalny – Znaczenia terminu gender – Badania genderowe – Esencjalizm i konstrukcjonizm – Kategoria „męskości” – Znaczenia terminu queer – Badania queerowe a badania gejowsko-lesbijskie – Krytyka feministyczna, genderowa i queerowa jako nowe języki interpretacji.

Lektury obowiązkowe:

- H. Cixous, *Śmiech meduzy*, „Teksty Drugie” 1993, nr 4/5/6 lub (w:) CiT.
J. P. Butler, *Zapisy na ciele, wywrotowe odgrywanie*, (w:) TL.
J. P. Butler, *Krytycznie Queer*, (w:) TL.

Lektury uzupełniające:

- I. Iwasiów, *Gender, tożsamość, stereotypy*, „Ruch Literacki” 2002, s. 6.
A. Łebkowska, *Czy „płeć” może uwieść poetykę?*, (w:) PBG.
N. K. Miller, *Arachnologie: kobieta, tekst i krytyka*, (w:) TL.
E. Showalter, *Przedstawiając Ofelię: kobiety, szaleństwo i zadania krytyki feministycznej*, (w:) CiT.

Opracowania:

- E. Showalter, *Krytyka feministyczna na bezdrożach*, (w:) WTBL, T. IV.
K. Kujawińska-Courtney, *Feministyczna krytyka literacka: teorie i praktyki*, „Pamiętnik Literacki” 1998, z. 3.
A. Łebkowska, *Gender*, (w:) KTL.
G. Borkowska, *Córki Miliona. (O krytyce feministycznej ostatnich piętnastu lat)*, (w:) PS.
G. Borkowska, *„Zwrot” w badaniach genderowych. Teoria rozproszenia*, (w:) PwP(I).
E. Hyży, *Rodzaj [gender] czy różnica płciowa?*, (w:) tejże, *Kobieta, ciało, tożsamość. Teorie podmiotu*

- w filozofii feministycznej końca XX wieku, Kraków 2003.
Krytyka feministyczna. Siostra teorii i historii literatury, pod red. G. Borkowskiej i L. Sikorskiej, Warszawa 2000.
Gender w humanistyce, pod red. M. Radkiewicz, Kraków 2001.
I. Iwasiów, Gender dla średniozaawansowanych. Wykłady szczecińskie, Warszawa 2004.
M. Skucha, Gender. Queer. Literatura, „Ruch Literacki” 2005, nr 6.

XIII. KRYTYKA MITOGRAFICZNA I ARCHETYPOWA

Mit – religia – poezja – Koncepcja historii „form symbolicznych” E. Cassirera. Etnologia i psychoanaliza – Mit jako opowieść; pierwotny dyskurs „mityczny”; mit jako paradygmat i „język”, *langue*. Mit jako kulturowy substrat i punkt odniesienia literatury – Archetypy literatury (psychoanalityczne i kulturowe rozumienie pojęcia). – Jung, Frye, Lévi-Strauss – Pozycja Proppa i semiotyka kultury. Greimas – Bachelard: między psychoanalizą a fenomenologią wyobraźni. Krytyka tematyczna – Literatura a Biblia. Auerbach, Fry – Sacrum literatury – sacrum kultury – epifanie sacrum.

Lektury uzupełniające:

- C.G. Jung, *Fenomenologia ducha w baśniach*, (w:) tegoż, *Archetypy i symbole. Pisma wybrane*, Warszawa 1976.
M. Bodkin, *Wzorce archetypiczne w poezji tragicznej*, (w:) *STL(I)*.
G. Bachelard, *Dom rodzinny i dom oniryczny*, (w:) tegoż, *Wyobraźnia poetycka*, Warszawa 1975 lub: G. Bachelard, *Woda i marzenia*, (w:) *tamże*.
E. Fromm, *Zapomniany język. Wstęp do rozumienia snów, baśni i mitów. Rozdz. VII: Język symboliczny w micie, baśni i rytuałach*, Warszawa 1972.
N. Frye, *Archetypy literatury*, (w:) *WTBL*.
N. Frye, *Mit, fikcja, przemieszczenie*, „Pamiętnik Literacki” 1969, z. 2 lub (w:) *STL(I)*.
N. Frye, *Mit I, Mit II*, (w:) tegoż, *Wielki kod. Biblia i literatura*, Bydgoszcz 1998.
M. P. Markowski, *Literatura jako objawienie*, (w:) N. Frye, *Wielki kod. Biblia i literatura*, Bydgoszcz 1998.

Opracowania:

- H. Markiewicz, *Literatura a mity*, (w:) tegoż, *Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa*, Warszawa 1989 lub (w:) tegoż, *Prace wybrane*, t. V, Kraków 1997.
E. Mielecinski, *Poetyka mitu*, Warszawa 1981. (Tutaj fragmenty: *Rytualno-mitograficzna szkoła w literaturoznawstwie; Ogólne cechy myślenia mitologicznego; Funkcjonalna orientacja mitu; Czas mityczny i jego paradygmaty* (s. 123-150; 203-220).
A. Grzegorzczak, *Rekonstrukcja mitu w semiotyce A. J. Greimasa*, (w:) *Semiotyczne olśnienia*, red. A. Grzegorzczak, Poznań 1997.

XIV. NAJNOWSZE LITERATUROZNAWSTWO. DYLEMATY METODOLOGICZNE

Nowe perspektywy poetyki – Przemiany w metodologii badań historycznych – Zwrot narratystyczny w wiedzy o literaturze – Współczesne koncepcje reprezentacji – Przyszłość teorii literatury.

Jeden tekst do wyboru:

- S. Balbus, *Granice poetyki i kompetencje teorii literatury*, (w:) *PBG*.
W. Bolecki, *Czym stała się dziś historia literatury?*, (w:) tegoż, *Polowanie na postmodernistów*, Kraków 1999.
A. Burzyńska, *Czy teoria literatury nadal istnieje?*, „Teksty Drugie” 2006, 1/2.
A. Burzyńska, *Poetyka po strukturalizmie*, (w:) *PBG*.
K. Kłosiński, *Status dyskursu teoretycznego*, (w:) *PwP(II)*.

- A. Łebkowska, *Narracja*, (w:) KTL.
 A. Burzyńska, *Kariera narracji. O zwrocie narratystycznym w humanistyce*, „Teksty Drugie” 2004/1-2, oraz (w:) *Narracja i tożsamość (II). Antropologiczne problemy teorii literatury*, pod red. W. Boleckiego i R. Nycza, Warszawa 2004.
 M. P. Markowski, *O reprezentacji*, (w:) KTL.
 R. Nycz, *Obszary zainteresowań współczesnej teorii literatury*, „Ruch Literacki” 1996, nr 1.
 J. Sławiński, *Gorzkie żale; Wzmianka o eklektyzmie; Zwłoki metodologiczne*, (w:) tegoż, *Teksty i teksty, Warszawa 1990* lub (w:) tegoż, *Prace wybrane*, t. III, Kraków 2000.
 T. Walas, *Ku innej perspektywie opisu*, (w:) tegoż, *Czy jest możliwa inna historia literatury?*, Kraków 1993.
 T. Walas, *Historia literatury w perspektywie kulturowej – dawniej i dziś*, (w:) KTL.

Aktualna lista dodatkowych opracowań i lektur uzupełniających do poszczególnych działów znajduje się w podręczniku A. Burzyńskiej i M. P. Markowskiego, *Teorie literatury XX wieku w cz. pt. Bibliografia*.

KOMPENDIA TEORETYCZNO-LITERACKIE

- A. Burzyńska, M.P. Markowski, *Teorie literatury XX wieku*, Kraków 2006. **(obowiązkowe)**
 A. Burzyńska, M.P. Markowski, *Teorie literatury XX wieku. Antologia*, Kraków 2006.
 J. Culler, *Teoria literatury. Bardzo krótkie wprowadzenie*, Warszawa 1998.
 M. Korolko, *Sztuka retoryki. Przewodnik encyklopedyczny*, Warszawa 1990.
Kulturowa teoria literatury. Główne pojęcia i problemy, red. M. P. Markowski, R. Nycz, Kraków 2006.
 H. Markiewicz, *Główne problemy wiedzy o literaturze*, wyd. III-V, Kraków 1970, 1980, wyd. VI, (w:) tegoż, *Prace wybrane*, t. III, Kraków 1996.
 H. Markiewicz, *Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa*, Warszawa 1989.
 H. Markiewicz, *Rzut oka na najnowszą teorię badań literackich za granicą*, (w:) tegoż, *Literaturoznawstwo i jego sąsiedztwa*, Warszawa 1989 lub (w:) tegoż, *Prace wybrane*, t. V, Kraków 1997.
 H. Markiewicz, *Wymiary dzieła literackiego*, Kraków 1984, wyd. 2 (rozszerz.), (w:) tegoż, *Prace wybrane*, t. IV, Kraków 1996.
Materiały do „Słownika rodzajów literackich”, „Zagadnienia Rodzajów Literackich”, t. 1-33, 1958-1990.
 M.R. Mayenowa, *Poetyka teoretyczna. Zagadnienia języka*, wyd. 2 (uzup. i popr.), Wrocław 1979.
 Z. Mitosek, *Teorie badań literackich*, wyd. 3 rozszerz., Warszawa 1995. **(obowiązkowe)**
 S. Skwarczyńska, *Kierunki w badaniach literackich. Od romantyzmu do połowy XX wieku*, Warszawa 1984.
 S. Skwarczyńska, *Wstęp do nauki o literaturze*, t. III: *Rodzaj literacki. Ogólna problematyka genologii*, Warszawa 1965.
Słownik terminów literackich, pod red. J. Sławińskiego, wyd. 2, Warszawa 1988 (lub wyd. nast.).
Sztuka interpretacji, pod red. H. Markiewicza, t. 1-2, Wrocław 1971-1973.
 R. Wellek, A. Warren, *Teoria literatury*, Warszawa 1970.
 J. Ziomek, *Retoryka opisowa*, Wrocław 1980.

TL = A. Burzyńska, M.P. Markowski, *Teorie literatury XX wieku. Antologia*, Kraków 2006.

KTL = *Kulturowa teoria literatury. Główne pojęcia i problemy*, red. M. P. Markowski, R. Nycz, Kraków 2006.

PTL(I-IV) = *Problemy teorii literatury. (Antologia rozpraw badaczy polskich, prace z lat 1945-1994)*, red. H. Markiewicza, seria 1-4, Wrocław 1967-1998.

TBL = *Teoria badań literackich za granicą. (Od romantyzmu do roku 1945)*, red. S. Skwarczyńska, t. I (cz. 1-2), t. II (cz. 3-4) (w sumie 6 woluminów), Kraków 1966-1986.

WTBL = *Współczesna teoria badań literackich za granicą. (Od roku 1945 do lat 80.)*, red. H. Markiewicza, t. I-III, t. IV (cz. 1-2) (w sumie 5 woluminów), Kraków 1976-1992.

STL(I), STL(II) = *Studia z teorii literatury. Archiwum przekładów „Pamiętnika Literackiego”*, t. I, red. M. Głowiński, H. Markiewicza, Wrocław 1977; t. II, red. K. Bartoszyński, M. Głowiński, H. Markiewicza, Wrocław 1988.

SI = *Sztuka interpretacji*, t. I., wybór i opracowanie H. Markiewicza, Wrocław 1971.

PMWL = *Problemy metodologiczne współczesnego literaturoznawstwa*, red. H. Markiewicza i J. Sławińskiego, Kraków 1976.

PS = *Po strukturalizmie. Współczesne badania teoretyczno-literackie*, red. R. Nycz, Wrocław 1992.

PBG = *Poetyka bez granic*, pod red. W. Boleckiego i W. Tomasika, Warszawa 1995.

PiL = *Psychoanaliza i literatura*, red. P. Dybel, M. Głowiński, Gdańsk 2001.

DBL = *Dekonstrukcja w badaniach literackich*, red. R. Nycz, Gdańsk 2000.

- SiBP* = *Sporne i bezsporne problemy współczesnej wiedzy o literaturze*, red. W. Bolecki i R. Nycz, Warszawa 2002.
- KTI* = *Kultura, tekst, ideologia. Dyskursy współczesnej amerykanistyki*, pod red. A. Preiss-Smith, Kraków 2004.
- CiT* = *Ciało i tekst. Feminizm w literaturoznawstwie – antologia szkiców*, pod red. A. Nasiłowskiej, Warszawa 2001.
- PA* = *Postmodernizm. Antologia przekładów*, red. R. Nycz, Kraków 1997.
- OM* = *Odkrywanie modernizmu. Przekłady i komentarze*, red. R. Nycz, Kraków 1998.
- PwP(I), PwP(II)* = *Polonistyka w przebudowie. Literaturoznawstwo – wiedza o języku – wiedza o kulturze – edukacja. Zjazd polonistów Kraków, 22-25 września 2004*, zespół red. M. Czermińska i in., t. I-II, Kraków 2005.